

KULTURPLAN FOR TYSVÆR KOMMUNE 2019 - 2029

Kulturplan 2019 – 2029 bygger på 2 klare forutsetninger: Kulturtilbudet i Tysvær skal videreutvikles og netto driftsutgifter på kulturbudsjettet blir ikke utvidet. Tysvær kommune skal redusere driftsutgiftene og det kan også få konsekvenser for kulturbudsjettet. Det vil føre til at en må prioritere hardere enn før. Det viktigste fokuset i denne planen er satsningen i kommunesenteret Aksdal. Aksdal skal utvikles og kulturopplevelser er en viktig del av dette. Tysværtunet kulturhus skal videreutvikles og trekke enda mer besøkende som legger igjen både inntekter i kulturhuset og i butikkene. Kulturtilbud skal ikke være statisk. Gode, gamle kultursatsninger er ikke nødvendigvis rette satsninger for fremtiden. Fokusområder kommer og går. I denne planen tones noen tema ned og andre opp. Slik må det være.

Noen tradisjonelle kultur-tema blir ikke behandlet i denne planen fordi de har sine egne planer. F.eks. lag og foreninger, som er motor i kulturlivet i alle deler av kommunen, sorterer nå under frivilligplanen. En viktig del av kulturtilbudet i bygdene er dermed ikke lenger en del av kulturplanen. Litt uvant, men det er en del av en nasjonal fokus på frivilligheten og ikke en nedprioritering av kulturtilbudet i bygdene.

Planen foreslår også en del regionale tiltak. Tysvær er en del av et felles bo – og arbeidsmarked på Haugalandet. Det gjelder også bruk av kulturtilbud. Innbyggerne krysser hele tiden kommunegrensene for å arbeide, handle, oppleve osv. Planen tar initiativ til et tettere kultursamarbeid på Haugalandet, så får en se hva nabokommunene vil.

Planen er utarbeidet i tett samspill med sentrale aktører i kulturfeltet og målet er at planen vil bidra til aktivitet og trivsel og at det blir «Mykje å oppleve, godt å leve og kjekt å jobbe» i Tysvær.

Aksdal 06.03.2019

Prosjektgruppen for kulturplan

SAMMENDRAG

Kulturplan for Tysvær 2019 - 2029 har fokus på de store linjene og foreslår 10 lokale og 11 regionale tiltak som vil peke ut en klar retning for kultursatsningen i Tysvær de neste 10 årene. De regionale tiltakene i planen må ses på som innspill til nabokommunene for videre dialog og forhandlinger. Tiltakene i kulturplanen skal følges opp videre i økonomiplan-arbeidet.

10 lokale tiltak:

1. Sammen med Haugalandmuseet AS tilrettelegge museumstilbudet på Nedstrand
2. Legge ned bibliotekfilialen på Nedstrand og bruke ressursene på et utvidet bibliotektilbud til alle skolene i kommunen, og et tilbud om utkjøring av bøker til innbyggere som ikke kommer seg på biblioteket selv.
3. Nye lokaler/omorganisering av fritidsklubben Avanti
4. Avvikle Sandbekken som museumstilbud. Beholdes som leirskole og friluftstilbud
5. Revitalisering av arbeid med kunst i offentlige rom

6. Utvidelse og rehabilitering av badeanlegget på Tysværtunet
7. Utvidelse av Tysværtunet mot Lars Hertervigs plass: bl.a. utvidelse av biblioteket, nye kinosaler, restaurant og flere bruksrom
8. Revitalisering av klatreveggen/klatrevegg-sjakten i Tysværtunet
9. Museumssatsing i Aksdal i samarbeid med Haugalandmuseet: Magasin i underetasjen på Tysværtunet og nytt opplevelses-senter i nybygg
10. Bygge opp flere store, faste kulturarrangement inne og ute i Aksdal. Etablere arrangementsplattform sammen med næringslivet og frivilligheten.

11 innspill til regionale tiltak:

1. Vurdere regional kulturskole for å gi bedre undervisningstilbud og bedre arbeidsforhold for pedagoger innen musikk, dans, drama og billedkunst. Den regionale kulturskolen erstatter de kommunale kulturskolene. Det forutsettes at undervisningen i Tysvær skal foregå på samme steder som i dag.
2. Tenke talentutvikling regionalt. F.eks. regionalt UKM (Ung kultur møtes- tidligere Ungdommens kulturmønstring)
3. Kommunene skal minimum betale tariff-honorar når kunstarbeidere engasjeres
4. Etablere flere kunstner-atelierer med greie leiepriser.
5. Når kommunene kjøper kunst (f.eks. gaver og mindre utsmykking) skal det som hovedregel kjøpes kortreist kunst
6. Ved store, kommunale utsmykkingsprosjekter skal lokale kunstnere være representert i konkurransen
7. Ta initiativ til et regional markeds plass for lokal kunst bl.a. rettet mot bedriftskunst-markedet.
8. Gi oppdrag til lokale kunstnere i forbindelse med forestillinger for Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken. De som administrerer ordningene må ha god dialog med lokale utøvende kunstnere.
9. Opprette en regional Artist in Residence ordning. (Gjestekunstnertilbud)
10. Styrke dansesatsningen regionalt ved å gi fast støtte til det regionale, profesjonelle dansekompaniet, Kompani Haugesund.
11. Styrke musikk-satsingen regionalt ved å gi fast støtte til Nord Rogaland symfoniorkester.

BAKGRUNN

Mandat

Kulturfeltet er et offentlig ansvarsområde regulert gjennom kulturloven, bibliotekloven og opplæringsloven. Et godt fungerende kulturliv skapes i samspillet mellom stat, fylkeskommune, kommune, institusjoner, utøvere, frivillige og private aktører. Kommunens rolle består i å forvalte tilskudd, være en pådriver og utviklingsaktør og å drifte egne tiltak. Både de lovpålagte tiltalene som kulturskole og bibliotek, men også andre tiltak.

Kulturplanen er forankret i Kommunal planstrategi 2016 – 2019 og prosjektmandat godkjent i rådmannens ledergruppe 13.08.2018.

Planens avgrensninger:

Det er separate kommunedelplaner og temaplaner for deler av kulturfeltet:

- Kommunedelplan for kulturminne og kulturmiljø 2015 – 2025: Vedtatt
- Kulturskoleplan for Tysvær 2017 – 2027: Vedtatt
- Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet 2019 - 2029: Under utarbeidelse
- Plan for frivillighet 2019 – 2029: Under utarbeidelse

Disse temaene omtales derfor overfladisk eller utelates i kulturplanen.

Måloppnåelse forrige planperiode

Forrige kulturplan (2007 – 2017) rettet spesiell fokus på kultur som egenverdi i planlegging og tjenestetilbud, samhandling, frivillighet, videreutvikling av det profesjonelle kulturlivet og kultur for alle. Det ble satt opp 117 forslag til kulturtiltak hvorav ca. halvparten er gjennomført.

Overordnede mål 2019 – 2029

- Ved nye kulturtiltak i planperioden skal Tysvær kommune vektlegge kunst og kultur som grep for stedsutvikling, med særlig fokus på tilbud til barn og ungdom.
- Kulturtilbudet skal være variert og ha noe for alle.
- Tysvær kommune skal være pådriver for regionalt kultursamarbeid.

Kulturbruksundersøkelsen for Haugalandet 2016/2017

Kantar TNS gjennomførte en kulturundersøkelsen i november/desember 2016 i regi av et interkommunalt kultursamarbeid mellom Karmøy, Haugesund og Tysvær kommune. Hensikten med undersøkelsen har vært å gi en indikasjon på kulturlivets omfang i kommunene og måle publikums holdning og tilfredshet med kommunenes kulturtilbud. 879 respondenter over 15 år i de tre kommunene Karmøy, Haugesund og Tysvær har besvart undersøkelsen.

Sentrale funn i undersøkelsen kort oppsummert:

- For hele regionen samlet er friluftsliv, restaurant/kafebesøk, kino og bibliotek mest brukt. For Tysvær utmerker friluftsliv og bruk av bibliotek og badeanlegg seg.
- Generelt er kvinner hyppigere kulturbrukere enn menn, og innbyggere med høyere utdanning noe mer aktive kulturbrukere enn de med lavere utdanning.
- For regionen er sosiale medier, venner og bekjente og Haugesunds Avis på nett er de tre mest brukte informasjonskanalene for kulturaktiviteter. For Tysvær spesielt er Tysvær bygdeblad mer brukt enn både venner og bekjente og Haugesunds avis som informasjonskanal.
- I Tysvær mener ca. 70% at kultur skal prioriteres og 56% mener at kultur blir prioritert i kommunen. Det er større tilfredshet med kulturtilbudet i egen kommune blant innbyggerne i Tysvær enn innbyggerne i Haugesund og Karmøy.

Stort og smått, lokalt og regionalt.

Planen har med forslag til mange små og store tiltak. Mindre tiltak oppsummeres ikke, men er innbakt i teksten. De store tiltakene oppsummeres og utgjør samlet hovedlinjene i kulturplanen. Det skilles på lokale og regionale tiltak. De regionale tiltakene må ses på som invitasjon til nabokommunen om felles løft.

KJENTE PROBLEMSTILLINGER

Kulturtilbud i Aksdal og bygdene

Siden Tysværtunet åpnet i 1993 har Tysvær kommune prøvd å finne en god balanse mellom å bidra til kulturtilbud i sentrum og kulturtilbud i bygdene. Utgangspunktet har vært en bekymring i bygdene for at «alt skal flyttes til Aksdal» På 25 år har dette gått seg litt til og mange bosatt i bygdene bruker tilbudet i Aksdal helt naturlig. I bygdene er kulturtilbudet for det meste drevet av lokal entusiasme gjennom foreningslivet. Frivilligheten (lag og foreninger) støttes økonomisk gjennom kommunens tilskuddsordninger.

Tysvær kommune styrker sentrumsutviklingen i Aksdal, men opprettholder samtidig støtteordningene til frivilligheten. Med dette ønsker en både å styrke Aksdal som et regionalt senter for handel og kultur og å opprettholde et godt kulturtilbud i bygdene.

Utvandring

Tysvær kommune har i mange år hatt sterk fokus på Cleng Peerson og utvandring til Amerika. Cleng Peerson ble født i Tysvær og er en sentral del av Tysværs historie. I 2025 er det 200 år siden den organiserte norske utvandringen til Amerika startet fra Stavanger med Cleng Peerson som organisator. Det er naturlig at dette markeres i Tysvær.

Tysvær kommune har i mange år arbeidet med å få til et regionalt publikumstilbud forankret i utvandringshistorien. Arbeidet har vært grundig og systematisk, men har allikevel ikke lyktes. Arbeidet blir derfor ikke videreført i planperioden.

Lars Hertervig

Kunstmaleren Lars Hertervig ble født på Borgøy i Tysvær. Familien flyttet til Stavanger da han var ca. 9 år. Huset de bodde i ble demontert og flyttet. Huset står i Stavanger, mens grunnmuren står igjen på Borgøy. Det har gjennom årene blitt arbeidet med tiltak for å markere Lars Hertervig. Bl.a. forslag om å bygge kulturbygg på Borgøy. Tysvær kommune prioriterer utvikling av kommunesenteret, Aksdal og bygging av kulturbygg på Borgøy blir derfor tonet ned. Fokus i planperioden for Borgøy er å holde Hertervigs fødested ryddig og fint med god skilting og god info, men det vurderes å synliggjøre Lars Hertervig enda mer i kommunesenteret Aksdal.

TYSVÆRTUNET

Tysværtunet videre felles planer

Det foreligger en kombinasjon av godkjente planer og spenstige ideer for utbygging av Tysværtunet kulturhus som samlet vil gi kulturtilbudet i Tysvær et stort løft. I hovedsak dreier det seg om 3 utbyggingsgrep:

1. Utvidelse av badeanlegget mot øst i Albatross-bygget og rehabilitering og mulig utvidelse av badeanleggets garderober. Investeringsmidler ligger inne i vedtatt økonomiplan.
2. Utvidelse av biblioteket og utvidelse av Tysværtunet mot Lars Hertervigsplass. Biblioteket mangler studieceller, grupperom, stillerom og rom for nye typer aktiviteter som f.eks. skaperverksted. Ved å flytte kontorfløyen kan biblioteket utvides uten å bygge ut på Biblioteksiden av bygget. Tanken er at kontorene flyttes inn i nytt tilbygg mot Lars Hertervigsplass. Her kan en også få plass til 2 nye kinosaler, såkalt black-box sal, restaurant-tilbud, øvingslokaler til kulturskolen og rom til andre aktiviteter som f.eks. frivilligsenter. Det ligger inne forprosjektmidler i økonomiplanen til videre utredning og utarbeiding av prisanslag.
3. Kjelleretasjen under idrettshallen (U2): Tysvær kommune og Haugalandmuseet AS ser på muligheten for at museet kan leie U2 til museumsmagasin. Dette forutsetter at museet får statlige og fylkeskommunale midler til prosjektet. Det er satt av forprosjekt-midler i økonomiplanen til videre utredning og utarbeiding av prisanslag.

Hvert enkelt prosjekt omtales ytterligere under kapittelet om Tysværtunet kulturhus.

Tysværtunet kulturhus

Tysværtunet, byggetrinn 1, åpnet februar 1993. Det var nye tider i Tysvær. Biblioteket flyttet fra trange og slitte lokaler i Rådhuset til nye flotte lokaler samlokalisert med kulturskolen (musikkskolen), det nye kulturhuset og aktivitet - og omsorgssenteret. Kulturskolen hadde frem til da hatt et lite kontor på Grinde skole og undervisning spredt i kommunen. Det nye kulturhuset ga helt nye muligheter og i løpet av kort tid gikk biblioteket kulturskolen fra å være traust og lite synlig til å bli kraftsentrum i kulturlivet i Tysvær.

Kulturhus var noe helt nytt i Tysvær. Kulturhusdriften startet godt og har utviklet seg enda bedre. Tysværtunet i 2019 er noe helt annet enn Tysværtunet i 1993. Tilbudet og publikumsoppslutningen er mye bedre nå enn før og det er ingenting som tyder på at utviklingen vil avta med det første. Kulturhuset har gått fra ca. 70 000 årlige besøk de første driftsårene til 320 000 besøkende i 2018. Besøkskapasiteten er i praksis nær fullt utnyttet.

Kulturhuset har etter oppstarten fått 2 store løft:

Det ene var bygging av idretts – og badeanlegget med åpning februar 1999. Besøket i kulturhuset flerdoblet seg og ble en av de største kultur-møteplassene på Haugalandet. Dette ga også driftsgrunnlag for permanent kafedrift i kulturhuset.

Det andre store løftet var kinodriften. Ny kinosal og innføring av digitalkinoen har gitt kinotilbudet i kulturhuset stor fremgang. Kinobesøket har gått fra ca. 10 000 årlig i perioden 1994 - 2010 til nærmere 30 000 fra 2016.

Tysværtunet som møteplass

I vår digitale tidsalder har mye blitt enklere enn før. Mye ordnes, oppleves og kommuniseres via digitale flater. Frammøte er sjeldnere påkrevd nå enn det var for få år siden. Men det digitale fremskrittet har også i seg tilbakeskritt. En av disse er ensomhet. Folk trenger ikke å møtes fysisk så ofte nå som før. Gode, attraktive, fysiske møteplasser er derfor viktigere nå enn noen gang. Tysværtunets betydning som møteplass vil sannsynligvis bli enda viktigere fremover og må tas med i videre planlegging.

Badeanlegget

Badeanlegget er den store besøksmagneten på Tysværtunet og er det enkelt-tilbudet i bygget som trekkes mest besøkende. Badegjestene kommer fra hele regionen.

Det er rimelig å anta at badegjestene kommer til Tysværtunet for de synes det er kjekt. Det er også rimelig å anta at mange av badegjestene heller reiser til et annet badeanlegg hvis det er kjekkere. En kan derfor forvente liten publikums-lojalitet til badeanlegget på Tysværtunet hvis det kommer et bedre badetilbud et annet sted i regionen. Det er derfor gledelig at kommunestyret har satt av midler til rehabilitering av badegarderobes og videreutvikling av badeanlegget i økonomiplanen 2019 – 2022, med antatt ferdigstilling 2021/2022. Det nye badeanlegget gir store muligheter for utvidet tilbud.

Storsalen

Storsalen var hjertet i det nye kulturhuset da det åpnet i 1993. Den moderne amfisalen med velutstyrt, stor scene utgjorde den største forskjellen på de tradisjonelle bygdehusene, ungdomshusene, samfunnshusene og det nye kulturhuset. Salen er i 2019 i bruk nesten hver dag og er fremdeles et av signaturtilbudene i kulturhuset. Storsalen fremstår som godt oppgradert og moderne. På lang sikt kan en vurdere behovet for en sidescene på nordsiden av Tysværtunet.

Kinodrift

Publikumsoppslutningen på kinotilbudet i Tysværtunet har hatt en kraftig økning de siste årene. Den viktigste årsaken er at digitalteknologien har gitt de mindre kinoene samme mulighet for filmpremierer som de store kinoene. For få år siden måtte de mindre kinoene vente på tur for å få vist filmene. Nå distribueres film digitalt og kostbare og få filmkopier, med begrenset distribusjon, er heldigvis historie. Åpning av ny kinosal i 2005 på Tysværtunet har også betydd mye for besøksutviklingen. Dagens kinobesøk, ca. 30 000 årlig, er tett oppunder maks kino-kapasitet.

Kinotilbudet er et lavterskel tilbud rettet mest mot barn og ungdom. Kinodriften, eks betjening av kapitalkostnader, har en netto driftsutgift på kr. 29 000,-. Det gir en utgift på ca. kr 1,- per kinobesøk.

Det er skissert mulighet for å bygge inntil 2 nye kinosaler sammen med saler og kontorer i et mulig tilbygg ut mot Lars Hertervigs plass. En forsiktig tilnærming av utbygging av kinosaler kan være å starte med råbygg og deretter

starte med å innrede en kinosal. I et 20-30 års perspektiv kan det være dumt ikke å ta høyde for 2 kinosaler. Det er ingenting som tyder på at taket er nådd med kinobesøk på Tysværtunet og 40 000 årsbesøk er realistisk. Nye kinosaler vil også styrke kapasiteten for kurs og konferanser.

U2

Underetasje 2 i Tysværtunet, med midlertidig navn U2, har stått som råbygg i 20 år. Dette er «bonuslokaler» pga. utfordrende grunnforhold under deler av Tysværtunet. Forskjell i prisen på å bygge kjeller i stedet for å fylle gjørmehullet med stein var relativt liten. Derfor ble det kjeller. Det har vært mange tanker og forslag om bruk gjennom årene, men det at lokalene ligger under bakkenivå begrenser mulighetene. Etter dialog mellom Haugalandmuseet og Tysvær kommune vurderes mulighet for et museumsmagasin på ca. 1000 m² i U2. Det er tenkt at magasinet skal kunne ha et publikumstilbud gjennom skiftende temaustillinger. En skal få frem bygge-kostnadene i 2019 gjennom et forprosjekt. Deretter er planen at museet skal søke finansiering gjennom sine kanaler. Fremdrift etter forprosjektet er avhengig av museets finansiering.

Ekstralokaler til -Tysvær vektløfterklubb var tidligere og lenge med i mulighetsstudier for U2, men med planer om nytt museumstilbud i U2 bør det ses på andre løsninger for vektløfterklubben.

Klatreveggen

Klatreveggen var en suksess de første årene. Så ble den enda bedre Haugalandsveggen bygget i Haugesund og klatreaktiviteten på Tysværtunet fikk en bråstopp. I løpet av planperioden bør det vurderes en eller annen form for revitalisering av klatreveggen eller annen bruk av klatresjakten

Biblioteket

Bibliotekloven sier at folkebibliotekene skal fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Biblioteket skal være en møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det skal legges vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet i tilbudet.

Bibliotekets samfunnsoppdrag er å styrke demokrati og ytringsfrihet gjennom bred tilgang til informasjonskilder, og legge til rette for utvikling av kunnskap og livslang læring i lokalsamfunnet.

Tysvær bibliotek har hovedbibliotek på Tysværtunet og filial på Nedstrand. Hovedbiblioteket har hatt selvbetjent åpningstid siden 2013. Biblioteket fungerer også som kulturhusets publikumsekspedisjon med oppgaver både for kulturhuset og kulturskolen. Hovedbiblioteket har høy aktivitet og har hatt årlig økning i både utlån, besøk og antall arrangement. I 2018 hadde biblioteket i overkant av 93 000 besøk og 68 000 utlån.

Bibliotekfilialen på Nedstrand har de siste årene nesten bare vært brukt av skolen. Det anbefales derfor at bibliotekfilialen legges ned og erstattes med et utvidet tilbud til alle skolene i kommunen, og et tilbud om utkjøring av bøker til de som av forskjellige grunner ikke kommer seg på biblioteket selv.

Biblioteket ønsker å være en naturlig møteplass og integreringsarena for innbyggerne i kommunen. I samarbeid med frivillige og andre samarbeidspartnere vil biblioteket tilby allsidige kulturopplevelser gjennom litteratur og arrangement, med et spesielt fokus på litteraturformidling og tilbud for barn.

De neste årene vil biblioteket sette større fokus på ny teknologi, og stille utstyr til rådighet gjennom skaperverksted og kurs. Her vil både barn og voksne få utløp for kreativitet og skaperglede, og på sikt kan dette bidra til utvikling av et innovasjonsmiljø.

Biblioteket kan ikke tilby stille arbeidsrom for studenter og kollokvie-grupper i dag. Dette tilbudet er stadig etterspurt. Ved en fremtidig utbygging av Tysværtunet vil utvidelse av biblioteket med bl.a. fasiliteter for studenter og skaperverksted være helt sentralt.

Kulturskolen

Tysvær kommune vedtok våren 2017 Plan for Tysvær kulturskole 2017 – 2027. Kulturplanen oppsummerer derfor kun overfladisk hovedtrekkene i kulturskoleplanen. I tillegg lanseres her tanker om felles regional organisering av kulturskoletilbudet.

Kulturskolen viktigste oppgave fremover er fortsatt å være aktuell for barn og unge. Kulturskoleplanen har en tredelt strategi for å nå dette målet:

1. Kulturskolen skal ha et godt kjernetilbud til de som etterspør det: Dvs. en langsiktig opplæring i et kulturfag med gode lærerkrefter: f.eks. instrumentalopplæring, dans, teater eller billedkunst
2. Kulturskolen skal ha et fleksibelt og dynamisk breddeprogram som skal være tilgjengelig for alle barn og unge i kommunen: Dvs. at en f.eks. tilbyr hver eneste 1. klasse i Tysvær 4 timer rytmik med en kulturskolelærer i skoletiden og skolekonserter for 1. og 2. klasse på skolene. Andre tilbud kan være ferieaktiviteter, korte kurs og arrangement.
3. Kulturskolen skal tilby fordypning til barn og unge med ekstra interesse og evner innen kunstfag.

En av de viktigste suksesskriteriene for kulturskolene er gode lærere. Kulturskolelærerne pusler som oftest selv sammen sine årsverk ved å kombinere deltidsstillinger i flere kulturskoler og kanskje supplere med inntekter fra utøvende virksomhet og undervisning f.eks. på musikklinjen. Det er ofte krevende for kulturskolelærerne å «sjonglere» mange arbeidsgivere og krevende for arbeidsgiver å ha arbeidstakere med deltidsstillinger og mange arbeidsgivere.

For å gjøre kulturskolen mer attraktiv for gode lærere, tilrettelegge for heltids-arbeidsplasser og for å kunne tilby elevene et enda bedre tilbud lanseres ideen om å utrede muligheten for en felles kulturskole for kommunene på ytre Haugalandet. Det forutsettes selvsagt at kulturskolen også i framtiden skal ha et godt tilbud på Tysværtunet, men at noe av fordypningstilbudet og tilbudet på litt sjeldne instrumenter kan gis annet sted. En felles kulturskole vil være en enda mer attraktiv arbeidsplass og vil kunne gi et enda bedre tilbud.

BARN OG UNGDOM

Tilbud til barn og ungdom har i mange år vært prioritert i Tysvær kommune. Møteplasser og medvirkning er viktige elementer. Det er, samlet sett, et godt tilbud til barn og ungdom i Tysvær, med flest tilbud i den mest folkerike delen av kommunen: kulturskole, kino, badeanlegg, bibliotek, Avanti fritidsklubb, musikkbinge, UKM, Den kulturelle skolesekken, barnefestivalen Babeluba og ungdomsrådet. I tillegg er det et rikt tilbud gjennom lag og foreninger i hele kommunen.

Avanti Fritidsklubb

Avanti fritidsklubb er kommunens viktigste arena for «uorganisert fritid». Den har eksistert i over 30 år. Klubben tilbyr det mange i alderen 13 – 18 etterspør mest: en foreldrefri møteplass med høy sosial faktor og, i tillegg, et mekkeverksted for mopeder. Klubben har åpent 3 kvelder i uken: mandag, onsdag og fredag. Oppslutningen har oppgjennom årene variert litt, men de siste årene har vanlig frammøte vært 50 – 80 ungdommer om fredagene og noe mindre de andre kveldene. Frakkagjerd/Førre-området trenger dette ungdomstilbudet. Tilbudet virker forebyggende mot negativ utvikling blant ungdommene og gir til enhver tid viktig innsyn i - og er en lyttepost mot ungdomsmiljøet. Det er aktuelt å vurdere å flytte Avanti til andre lokaler fordi lokalene er slitte og lokaliseringen ikke optimal.

Samtidig som en vurderer nye lokaler bør det også vurderes å åpne for et mer fleksibelt tilbud til ungdommer. F.eks. tilby mer kurs og aktiviteter og at klubbarbeiderne i større grad bli fritidsveiledere og miljøarbeidere. Aktuelle aktiviteter kan være: DJ-kurs, samspill, musikkstudio, filmverksted, skriveverksted, kunst-kurs, hobbykurs, LAN, forelesninger og aktive sommeruker. Det kan både være aktiviteter på fritidsklubben eller andre steder, og samarbeid med andre aktører vil være viktig.

Ungdom og utøvende kunst

Tysvær kommune legger til rette for at barn og ungdommer med interesse for musikk, dans, drama, kunst osv. skal ha et tilbud som gir mulighet for å dyrke interesser og å utvikle talent. Det mest omfattende tilbudet gis gjennom kulturskolen, men kommunen låner også ut en såkalt musikkbølge. Som supplement til de etablerte tilbudene ønsker Avanti å tilby flere kunstoffrelaterte aktiviteter og kurs.

Tysvær kommune er aktiv arrangør av UKM (Ung Kultur Møtes) og samarbeider med Haugesund og Karmøy om talentutvikling innen pop/rock gjennom prosjektet Nye bølger. Ungdommens interesser til enhver tid vil styre veien videre. Ungdommen kommer med sine talenter og interesser som igjen blir styrende for veien videre. Oppslutningen om UKM har vært vekslende, men, over tid, nedadgående. Et regionalt UKM i stedet for de kommunale mønstringene kan styrke attraktiviteten og bør derfor vurderes.

Tysvær ungdomsråd

For å sikre barn og ungdom gode muligheter til deltagelse og innflytelse etablerte kommunen ungdomsrådet. Rådet består av 17 faste medlemmer (og 17 vara) i alderen 13 – 19 år med adresse i kommunen. Medlemmene er valgt demokratisk på ungdomsskolene i Tysvær og via de største videregående skolene i regionen. Kulturkontoret er sekretariat for ungdomsrådet. Ungdomsrådet bør videreføres og oppgavene videreutvikles.

FESTIVALER

En festival defineres gjerne som større kulturarrangement med varighet mer enn en dag. I praksis er alt som kaller seg for festival en festival.

Tysvær hadde i mange år én festival, Midtsommerfest i Tysvær. De siste årene har det kommet noen festivaler til: litteraturfestivalen Blest, filmfestivalen Tysvær skrekkefest, Babeluba og Seniorperler. Midtsommerfest i Tysvær blir fra 2019 avviklet som festival pga ujevn oppslutning. En del enkeltarrangement vil sannsynligvis leve videre på egen hånd.

Sammenlignet med Haugesund og Karmøy har Tysvær få festivaler, men justerer en for antall festivaler i forhold til innbyggertall ser det bedre ut.

Seniorperler

Seniorperler ble arrangert for første gang i 2010 og har som mål å være et høydepunkt for det kulturelle tilbudet til den eldre delen av befolkningen i Tysvær. Festivalen går over en uke i slutten av september og har et variert program bestående av konserter, foredrag, kåseri, kurs, dans, guida turer, pensjonisttreff, mellemat-kafé og mye annet. Seniorperler er tilrettelagt slik at både friske og raske og de som ikke kan komme fram selv kan benytte seg av tilbudene. Frivilligsentralen tilbyr skyss til de som måtte trenge det. Festivalkomiteen består av representanter fra Tysvær Kulturkontor, eldrerådet og Frivilligsentralen.

bleST litteraturfest

bleST Litteraturfest i Tysvær ble arrangert for første gang i 2006. Siden den tid har festivalen vokst seg stadig større og bredere. Målet til bleST litteraturfest er å skape interesse rundt lesing og bøker og å gi publikum minnerike kulturopplevelser. Hovedfokus er aktualitet og mangfold med hensyn til målgruppe, sjanger, formidling og lokaliteter. bleST-komiteen er sammensatt av representanter fra blant annet kultur, skole, barnehage, biblioteket, kulturhus, historielag og Aksdal Bok & Papir. Det samarbeides også med lag og foreninger i hele Tysvær.

Babeluba

Tysvær kommune, kultur arrangerer årlig festivalen/myldredagen Babeluba. Målgruppen er 1. – 7. klasse. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom biblioteket, kulturskolen, kino, badeanlegg, Tysværtunet kafe og catering, Avanti, Aksdal Kirke, KFUM/KFUK og flere andre foreninger.

Tysvær skrekkefest

Tysværtunet har i flere år hatt en nisse-filmfestival, Skrekkefest. Filmfestivalen hadde i 2018: 1400 besøkende. Festivalen har blitt lagt merke til blant kino-interesserte nasjonalt. Skrekkefesten krever en del arbeidsinnsats og noen driftsmidler. Ressurs-situasjonen på Tysværtunet gjør derfor at en vurderer å avslutte festivalen etter 2019.

Den norske filmfestivalen

Tysværtunet har de siste årene hatt samarbeid med DKS og Den norske filmfestivalen i Haugesund om filmvisninger for skoleklasser i Tysværtunet. Dette er et populært tilbud til skolene i Tysvær. Økonomien i prosjektet er anstrengt og en må se på løsninger om tilbudet skal fortsette.

Festival/utearrangement i Aksdal

Etter hvert som det bygges i Aksdal og sentrumstilbudene utvides bør en vurdere å utvikle flere kulturarrangement på Lars Hertervigs plass. Plassen er hjertet i Aksdal, men står dessverre mye ubrukt. Klimatiske forhold spiller selvsagt inn, men det er uansett potensial til mye mer aktivitet på plassen enn i dag. Mer kulturaktivitet på Lars Hertervigs plass vil bidra til å utvikle Aksdal som kommunesenter og småby.

Skal aktivitetstilbudet løftes er det nødvendig at Tysvær kommune tar styringen, stimulere til initiativ og har en nøkkelrolle i utvikling av samarbeid. Et fruktbart samarbeid mellom kommunen, næringslivet, kulturlivet og frivillige vil være ideelt og vil kunne gi tilbudet på Lars Hertervigs plass et tiltrengt løft. For å gjøre dette skikkelig er det viktig å ha en plan for hvordan samarbeid skal rigges, og et konsept/arrangementsplattform som kan ha både næringsliv og frivilligheten med på laget.

KUNST

Kunst i det offentlige rom

Kommunestyret vedtok november 2018 retningslinjer for utsmykning/permanente kunstprosjekter i Tysvær. Dette fremstår som starten på en revitalisering av satsning på kunst i det offentlige rom. Retningslinjene anbefaler at 1% av byggebudsjett settes av til kunstnerisk utsmykning. På kort og mellomlang sikt vil dette særlig ha betydning for utviklingen i Aksdal. Denne satsningen har ambisjon om å gi nye byggeprosjekter et visuelt løft og brukere og innbyggere gode opplevelser og økt trivsel.

Satsningen har også en positiv og viktig synergieffekt. Det gir oppdrag til profesjonelle kunstnere som vanligvis må jobbe hardt for årsinntekten. Er lokale kunstnere offensive og dyktige kan oppdragene tildeles lokalt.

Profesjonelle kunstnere i regionen

Profesjonelle kunstnere defineres her som musikere, dansere, billedkunstnere, skuespillere, filmskapere og andre som arbeider profesjonelt innen andre kunstområder. På Haugalandet er det få som jobber heltid med kunst. Det er et begrenset kunstmarked og begrenset med oppdrag. Derfor kombineres ofte deltids undervisningsstillinger med noe utøvende virksomhet.

Kommunene på Haugalandet skårer lavt på Norsk kulturindeks' kategori for kunstnere. Tysvær er på 294. plass av norske kommuner i kunstnertetthet og kunstnermangfold. Våre naboer Haugesund er på 89. plass, Sveio på 195., og Karmøy på 238. Under Tysvær på indeksen ligger Vindafjord på 398. plass og Bokn på 404.

Dyktige lokale kunstnere gir kvalitet til det lokale kulturtilbudet: Dyktige lærere til kulturskolene, gode teaterforestillinger, gode opplevelser i den kulturelle skolesekken, spaserstokken og ellers på scenene i regionen.

Noen få utøvende kunstnere har mange oppdrag og god inntekt, men de fleste kunstarbeidere har en krevende hverdag. Årsinntekt må pusles sammen av små undervisningsstillinger og enkelt-oppdrag. Med enkle grep kan Tysvær kommune bidra til at kunstarbeidere får inntekter å leve av. Enda bedre er det hvis nabokommuner samordner tiltak. Kulturplanen foreslår derfor at Tysvær kommune tar initiativ overfor Karmøy kommune og Haugesund kommune om 11 regionale tiltak:

1. Vurdere regional kulturskole for å gi bedre undervisningstilbud og bedre arbeidsforhold for pedagoger innen musikk, dans, drama og billedkunst. Den regionale kulturskolen erstatter de kommunale kulturskolene. Det forutsettes at undervisningen i Tysvær skal foregå på samme steder som i dag.
2. Tenke talentutvikling regionalt. F.eks. regionalt UKM (Ung kultur møtes- tidligere Ungdommens kulturmønstring)
3. Kommunene skal minimum betale tariff-honorar når kunstarbeidere engasjeres
4. Etablere flere kunstner-atelieer med greie leiepriser.
5. Når kommunene kjøper kunst (f.eks. gaver og mindre utsmykking) skal det som hovedregel kjøpes kortreist kunst
6. Ved store, kommunale utsmykkingsprosjekter skal lokale kunstnere være representert i konkurransen
7. Ta initiativ til et regional markeds plass for lokal kunst bl.a. rettet mot bedriftskunst-markedet.
8. Gi oppdrag til lokale kunstnere i forbindelse med forestillinger for Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken. De som administrerer ordningene må ha god dialog med lokale utøvende kunstnere.
9. Opprette en regional Artist in Residence ordning. (Gjestekunstnertilbud)
10. Styrke dansesatsningen regionalt ved å gi fast støtte til det regionale, profesjonelle dansekompaniet, Kompani Haugesund.
11. Styrke musikksatsingen regionalt ved å gi fast støtte til Nord Rogaland symfoniorkester.

INTERKOMMUNALT EIERSKAP

Tysvær kommune er medeier i to interkommunale aksjeselskaper med kulturformål. Selskapenes drift finansieres av eierkommunene, fylkeskommunen og for museets del, staten. For at Tysvær skal få mest mulig igjen for eierskapet er det viktig med god dialog med selskapene og klar plan for hva en ønsker å oppnå lokalt og regionalt.

Musikkselskapet Nordvegen

Musikkselskapet Nordvegen (MN) er eid av Karmøy, Haugesund, Tysvær, Bokn og Utsira samt Harald Hårfagre kammerorkester og Nord-Rogaland symfoniorkester. Eierkommunene bidrar økonomisk etter innbyggertall. Rogaland Fylkeskommune er også en betydelig tilskuddsgiver.

MN sysselsetter og organiserer profesjonelle musikere i Nord-Rogaland. En del av musikkselskapets virksomhet er Munor-ensemblet som er ansvarlig eller delansvarlig for et stort antall konserter/forestillinger gjennom året. Munor samarbeider med en rekke musikere og andre kunstnere.

Tysvær kommune bidrar i 2018 med tilskudd på ca. kr. 165 000,- i tillegg til å kjøpe undervisningstjenester fra MN til kulturskolen. Tilskuddsbeløpet blir årlig indeksregulert.

MN har intensjon om å levere tilbake konserter aller andre tjenester til eierkommunene forholdsmessig etter eierandel/tilskudd. For å få dette til er MN avhengig av programinnspill og gode prosjekter initiert av eierkommunene.

Mye av MNs aktivitet i Tysvær har de siste årene vært samarbeidsprosjekter med Tysværtunet, men det har også vært egenproduserte forestillinger formidlet i samarbeid med Den kulturelle skolesekken i Tysvær. Tysvær kommune ønsker flere slike.

Både Karmøy og Haugesund kommune bidrar, som en del av «samarbeidspakken» rundt MN med driftsmidler til Nord-Rogaland symfoniorkester (NRSO). Tysvær kommune bidrar ikke økonomisk til dette i dag og det foreslås derfor at Tysvær kommune også skal bidra økonomisk.

Haugalandmuseet AS

Det er viktig for museet å ha langsiktige eiere. Generalforsamlingen er det høyeste organet i selskapet og forum for større, strategiske grep. Det planlegges ellers faste møter med eierkommunene for å få innspill, gi informasjon og diskutere problemstillinger.

For Tysvær kommune spesielt: Det er 2 tunge museumsmiljøer i Tysvær, Nedstrand bygdemuseum og Arquebus krigshistorisk museum. Begge er med inn i det nye Haugalandmuseet. I tillegg til eksisterende museumstilbud, diskuterer Tysvær kommune og Haugalandmuseet fremtiden til museumstunet på Sandbekken en mulig ny museums-satsing i Aksdal.

Nedstrand bygdemuseum

Haugalandmuseet mener at det er viktig å ta vare på den lokale frivilligheten og lokalpatriotismen i museumsdriften på Nedstrand. Museet har ambisjon om raskt å lage en helhetlig plan for museumsdrift på Nedstrand og å involvere næringssjef, kultursjef og museumsmiljøet på Nedstrand i en prosess.

Det kan være aktuelt å vurdere strammere struktur rundt museumsbygninger. Tollbua og gamle Stranda skole er et godt utgangspunkt på Stranda. Flyttes Vatlands-samlingen fra ungdomshuset på Baustad til legeboligen på Stranda blir museumstilbudet enda bedre til glede og nytte for besøkende og en styrking av sentrumstilbudet.

På lengre sikt bør en også se på om Nessaskolen bør ha en annen plassering for å gjøre den mer tilgjengelig for bruk og museumsbesøk.

Arquebus krigshistoriske museum

Haugalandmuseet ønsker å videreutvikle det unike Arquebus krigshistoriske museum. Arquebus har signalisert at det er trangt om plassen i bygningen innerst i Førresfjorden, og at muligheten for utvidelse er begrenset. Kanskje et re-vitalisert Arquebus-museum har en plass i en museumssatsning i Aksdal?

Museum i Aksdal

Det diskuteres 2 fremtidige museumsprosjekter i Aksdal. Det ene er et museumsmagasin med muligheter for publikumsvisninger i underetasjen under idrettshallen på Tysværtunet. Der er det et ledig råbygg på ca. 1 000 m². Både Tysvær kommune og Haugalandmuseet har satt av midler til forprosjekt

På lenger sikt vurderes også å bygge et museum/opplevessenter i Aksdal og det er derfor viktig at Tysvær kommune holder av tomt til dette sentralt i Aksdal.

En forutsetning for begge tiltak er vesentlig økonomiske investeringstilskudd fra stat og fylkeskommune.

Sandbekken

Sandbekken ble på 1970 – og 80 tallet utviklet som arena for utearrangement, påbegynt som museums-tun, og utviklet som leirsted og leirskolested.

Mange organisasjoner og skoler bruker Sandbekken til leir og leirskole. Internatbyggene er enkle, men funksjonelle og stedet er godt tilrettelagt for padling, fiske og annen uteaktivitet. I juni, juli og deler av august er det vanligvis tett med mygg på Sandbekken. Leirskolene slipper ofte myggen da aktivitetene ofte styrer unna denne perioden.

Arrangementer på Sandbekken har gått i bølgedaler. Oppturer har som oftest vært knyttet til perioder med enkeltpersoners engasjement og begeistring for Sandbekken.

Sandbekken har et bygdetun med eldre bygninger. Tunet er registrert som verneverdig kulturmiljø.

- Gården (husmannsplassen Sandbekken), med Våningshus fra 1830 var i drift til nyere tid. Våningshus: Sefrak vernekategori A. (Har vært restaurert, men er nå i dårlig forfatning.) Uthus og jordkjeller: Sefrak vernekategori B. Eies av Tysvær kommune.
- "Cleng Peerson-huset" ble flyttet fra Hesthammar i slutten av 1970-tallet. Etter tradisjonen skal dette være Cleng Peersons barndomshjem. Dette er senere avvist av fagfolk på gamle byggeskikker. Det tas våren 2019 analyse av treverket i bygget. Analysen vil vise hvor gammelt treverket i huset er og om huset kan ha hatt noe med Cleng Peerson å gjøre. Bygningen eies av Tysvær kommune
- Bua (stabburet) ble for få år siden flyttet fra Mo i Etne. Eies av Haugalandmuseet AS. Bua er den eldste bygningen til museet.

Haugalandmuseet har et lunkent forhold til å bruke Sandbekken som museumstun. Museet begrunner dette både museumsfaglig og geografisk. Haugalandmuseet eier allerede flere gamle gårdstun og Sandbekken oppleves som avsides og upraktisk for museumsdrift.

Det har de siste 30 årene vært varierende aktivitet knyttet til tunet. De siste årene har det vært liten publikumsaktivitet, men bra aktivitet knyttet til leirskole-delen. Den kulturelle skolesekken bruker bl.a. tunet til utvandrerleirskole for alle 4. klassinger i Tysvær. Det er nærliggende å tenke at tunet i fremtiden ikke lenger skal være et museumstilbud, men kun en del av leirskoletilbudet på Sandbekken. I praksis ikke stor forskjell fra slik det fungerer i dag.

Et alternativ for Tysvær kommune kan være å selge Sandbekken. Det blir til slutt en nytte/kostnad vurdering. Noe må uansett gjøres med Sandbekken. Likegyldighet og bygningsforfall er ikke et godt alternativ.

KULTURPLAN 10 HOVEDTILTAK

De store tiltakene oppsummeres i 10 punkter:

1. Sammen med Haugalandmuseet AS tilrettelegge museumstilbudet på Nedstrand
2. Legge ned bibliotekfilialen på Nedstrand og bruke ressursene på et utvidet bibliotektilbud til alle skolene i kommunen, og et tilbud om utkjøring av bøker til innbyggere som ikke kommer seg på biblioteket selv.
3. Nye lokaler/omorganisering av fritidsklubben Avanti
4. Avvikle Sandbekken som museumstilbud. Beholdes som leirskole og friluftstilbud
5. Revitalisering av arbeid med kunst i offentlige rom
6. Utvidelse og rehabilitering av badeanlegget på Tysværtunet
7. Utvidelse av Tysværtunet mot Lars Hertervigs plass: bl.a. utvidelse av biblioteket, nye kinosaler, restaurant og flere bruksrom
8. Revitalisering av klatreveggen/klatrevegg-sjakten i Tysværtunet
9. Museumssatsing i Aksdal i samarbeid med Haugalandmuseet: Magasin i underetasjen på Tysværtunet og nytt opplevelses-senter i nybygg
10. Bygge opp flere store, faste kulturarrangement inne og ute i Aksdal. Etablere arrangementsplattform sammen med næringslivet og frivilligheten.

Prosjektgruppe kulturplan:

Johnny Liadal: kulturkonsulent, barn og unge, Avanti fritidsklubb.

Geir Stakkestad: Idrettskonsulent

Anne Hestad Hem: kulturskolerektor

Lillian Rushfeldt: biblioteksjef

Øystein Simonsen: kulturhusleder

Anders Netland: kultursjef (prosjektleder)

Samtaler - og innspill på de respektive fagområder:

Olav Nygaard: Billedkunstner

Liv Sørvalg: Billedkunstner

Axel Rios: Billedkunstner

Nuri Ribera Anfinsen: Styreleder Kompani Haugesund, koreograf, danser og danselærer

Liv Gismervik: Tillitsvalgt MFO Tysvær kulturskole

Erlend Henriksen Bjelland: Filmskaper

Marit Ragnhild Lothe: bLEST, Seniorperler, Den kulturelle skolesekken og spaserstokken

Dagfinn Silgjerd: Nedstrand bygdemuseum

Sven Fr. Valand-Lie, Øystein Østensjø og Gunnar Inge Stakkestad: Arquebus krigshistorisk museum

Mads Ramstad: Direktør Haugalandmuseet AS

Bernhard Gismervik: Daglig leder Musikkelskapet Nordvegen AS

UTKAST